

การบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Administration of a One-Rai, One Hundred Thousand Baht, Project of Nonthaburi Province According to the Sufficiency Economy Philosophy

ภาคภูมิ อินทร์พยอม และ ประณต นันทิยะกุล

Pakpoom Indra-payoong and and Pranot Nantiyakul

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ (1) สภาพการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการ (3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี และ (4) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 24 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารในระดับนโยบาย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญและเกษตรกรที่ได้รับการอบรมในโครงการ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในรูปแบบการสนทนากลุ่มกับผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมในโครงการฯ จำนวนอีก 12 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท เป็นโครงการฯ ที่ได้รื้อฟื้นเอาแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างเต็มรูปแบบ (2) ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการฯ พบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการขาดความชัดเจน ขาดการวางแผนงานและกรอบยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ชัดเจน ขาดหน่วยงานหลักและงบประมาณในการสนับสนุนอย่างเพียงพอ เจ้าหน้าที่บุคลากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอและขาดการติดตามประเมินผลโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง (3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี คือ การมีผู้นำที่มีองค์ความรู้และวิสัยทัศน์ด้านการเกษตรอย่างแท้จริง มีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเห็นผล เป็นแม่แบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างชัดเจน (4) แนวทางการบริหารจัดการโครงการฯ อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมุ่งเน้นความร่วมมือของหน่วยงานรัฐและเอกชน ในการทำงานประสานงานซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ ขยายเครือข่ายเกษตรกรแม่แบบอย่างมีระบบด้วยงบประมาณสนับสนุนที่พอเพียง พัฒนาแผนการบริหารจัดการในกรอบแนวคิดผสมผสานระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีด้านรัฐประศาสนศาสตร์ให้ลงตัว เพื่อการเติบโตและผลสำเร็จของโครงการฯ ในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหาร, จัดการ, โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were (1) to study administrative conditions of One-Rai and One Hundred Thousand Baht Project of Nonthaburi Province according to the Sufficiency Economy Philosophy, (2) to determine problems and obstacles relating to its administration, (3) to determine successful factors relating to the administration of this project, and (4) to propose administrative development guidelines of One-Rai One and Hundred Thousand Baht Project of Nonthaburi Province according to the Sufficiency Economy Philosophy. Research methodology was the qualitative method focusing on in-depth interviews. The data was collected from 24 key informants, purposefully selected from policy makers, key operational staff, experts in agricultural administration and farmers who attended a training course in the project. Additionally, a focus group of 12 farmers was conducted and the researcher used questionnaires in collecting the data. The findings were as follows: (1) the administrative conditions of the project fully applied the Sufficiency Economy Philosophy, (2) the problems and obstacles of the project administration were lack of formal organization structure, insufficient planning and strategy formulation, lack of budget and supporters and few operational staff, (3) the success factors of the project administration were having a visionary leader who has strong agricultural knowledge and good strategic implementation in applying the Sufficiency Economy Philosophy into action, together with ability to transfer knowledge to participants properly, (4) the administrative development guidelines were to ensure solid links between government agencies and the private sector pertaining to work coordination and process, to systematically branch out to the trained farmer network, and to partner with ones who have strong budgetary support. Above all, the project should orchestrate both the Sufficiency Economy Theory and theories of Public Administration in good balance so that it can sustain growth and success in long term.

Keywords: administration, management, One-Rai One Hundred Thousand Baht Project, the Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท เป็นการเน้นให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทำเกษตรแบบผสมผสาน ทำนา ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ทำประมง เพื่อเอาไว้บริโภค และขายเป็นรายได้ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรต้องมีความขยัน รับผิดชอบมากขึ้น เหนื่อยขึ้น ถ้าทำได้ตามหลักสูตรที่แนะนำจะทำให้ประสบความสำเร็จ มีความสุขมากขึ้น ถือเป็นโครงการเริ่มต้นที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างยั่งยืน โดยโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรีเป็นโครงการต่อยอดจากโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ซึ่งมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยได้ดำเนินการตั้งแต่ปี 2553 ที่อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เป็นการบูรณาการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอ

เพียง ซึ่งโครงการนี้เกิดขึ้นภายใต้ความสำเร็จของเงื่อนไขเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ไม่ใช่เป็นการสร้างเฉพาะบุคคลต้นแบบและสมรรถนะเท่านั้น แต่ยังเป็นการนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ ที่สำคัญไม่ได้ต้องการที่จะมุ่งเน้นเรื่องของรายได้มากเกินไป แต่ที่ต้องชุกชุมทางด้านรายได้เป็นตัวนำ เพื่อสร้างความสนใจ แรงจูงใจให้กับเกษตรกร ประยุกต์ใช้ตามเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ทั้งหมด โครงการนี้ยังได้ปลูกฝังคุณค่าการดำเนินชีวิตเพราะเป็นการเติมความรู้ ติตอาวูททางปัญญาให้กับเกษตรกร ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ ทั้งเรื่องดิน น้ำ การเพาะปลูก การบำรุงรักษา การตลาด และการเผยแพร่องค์ความรู้ต่อไปด้วย ทั้งการดำเนินการตามโครงการดังกล่าวจะสำเร็จได้ ต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการ มีความรอบคอบ

ความรู้ความเข้าใจ และมีความตั้งใจอย่างแท้จริงของผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่งเสริมโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ที่มุ่งเน้นการดำเนินการตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการนำแนวทางการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management--RBM) มาบูรณาการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร ให้การบริหารการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีทิศทางในการปฏิบัติงาน มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ทำให้ทราบผลการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับแผนหรือเป้าหมาย สามารถรายงานความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร และทำให้แก้ปัญหาได้ทันที หากผลการปฏิบัติงานไม่น่าพึงพอใจ ผู้บริหารมีโอกาสรื้อเปลี่ยนกลยุทธ์ได้ทันที ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความน่าสนใจของ โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ตำบลบางตะไนย์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นโครงการที่มีองค์กรสำคัญ ๆ 4 องค์กรในการจับมือกันดำเนินโครงการประกอบด้วย หอการค้าไทย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (ใช้พื้นที่และสร้างหลักสูตรอบรม) ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในช่วงเริ่มโครงการ) และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (สปก.) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำองค์ความรู้ด้านวิธีการผลิตและวิธีการพัฒนาเกษตรกรให้เกษตรกรรายย่อย บริหารจัดการผลผลิตจากที่ดินที่มีจำกัด เพียง 1 ไร่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อสร้างเกษตรกรต้นแบบกลับไปเป็นครูสอนให้กับเกษตรกรผู้สนใจในพื้นที่ และเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความยากจน การเอารัดเอาเปรียบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ กระบวนการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความสุข เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง และอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยการบูรณาการตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ประโยชน์ต่อองค์กร ทางด้านการเกษตร ประโยชน์ต่อประชาชน เกษตรกรตลอดทั้งประโยชน์ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ เพื่อ

พัฒนางานวิจัยทางการเกษตร อีกทั้งเป็นแนวทางให้ประชาชน เกษตรกรอื่นๆ ที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรีความเท่าเทียมทางสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี อย่างมีประสิทธิภาพ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2543) กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความเพียร อดทน “เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นตัวอย่างปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ด้านการเกษตรอย่างมีระบบ อย่างไรก็ตาม “เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นเพียง

ส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามแนว “เศรษฐกิจพอเพียง” เท่านั้น มิได้เป็นทั้งหมดของ “เศรษฐกิจพอเพียง” อย่างไรก็ดี เพราะยังมีส่วนอื่น ๆ อีกมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

Gulick (1995) ให้ความหมายของการบริหารว่าเป็นสาขาวิชาความรู้อย่างหนึ่งที่แสวงหาความเข้าใจอย่างมีระบบว่าทำไมและอย่างไรคนจึงทำงานร่วมกันอย่างมีระบบเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย

Drucker (2005) ได้กล่าวถึงการบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์กรที่กล่าวมานั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์กรที่เข้าร่วมกันทำงานในองค์กร ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

โครงการ 1 ไร่ 1 แสนบาท

กิตติ์ชนน รังคะวารเศรษฐ์ และคณะ (2554) ได้กล่าวถึงแนวทางและรายละเอียดวิธีดำเนินงานตามโครงการไว้ดังนี้คือ องค์ประกอบสำคัญที่สุดคือ จุลินทรีย์ที่มีชื่อว่า สรรพสิ่งอะตอมมิคินาโน (พลังง้วนดิน) เป็นนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงให้ คุณค่ามหาศาล การทำฟาร์มจะปลอดสารเคมีใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพการผลิตปุ๋ยอินทรีย์มี 3 กลุ่มคือ

1. ปุ๋ยอินทรีย์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมเช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยแกลบข้าว เถ้าถ่าน
2. ปุ๋ยอินทรีย์ที่ประยุกต์จากเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาโดยนักวิชาการภาครัฐเอกชน เช่น ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ (เช่น ปุ๋ยโบกาฉี EM) ปุ๋ยผงของกรมพัฒนาที่ดิน (เช่น พด.1 พด.3 จนถึง พด.12)
3. ปุ๋ยอินทรีย์สรรพสิ่งอะตอมมิคินาโน จุลินทรีย์ดังกล่าวสามารถขยายพันธุ์ด้วยตัวมันเองโดยการให้อาหารแก่จุลินทรีย์กลายเป็นอาหารพืช/สัตว์

เมื่อนำปุ๋ยใน 2 กลุ่มแรกมารวมกับปุ๋ยสรรพสิ่งอะตอมมิคินาโนเลี้ยงด้วยน้ำเข้มข้นจะเกิดเป็นปุ๋ยสูตรใหม่

เรียกว่า พลังง้วนดินซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ ในนาจะมีไส้เดือนมากขึ้น มีแมลงปอ กบ เขียด ปู และปลา กลับคืนมา ในนาผลผลิตข้าวสูงขึ้น แดกกอดี ทนโรคแมลง

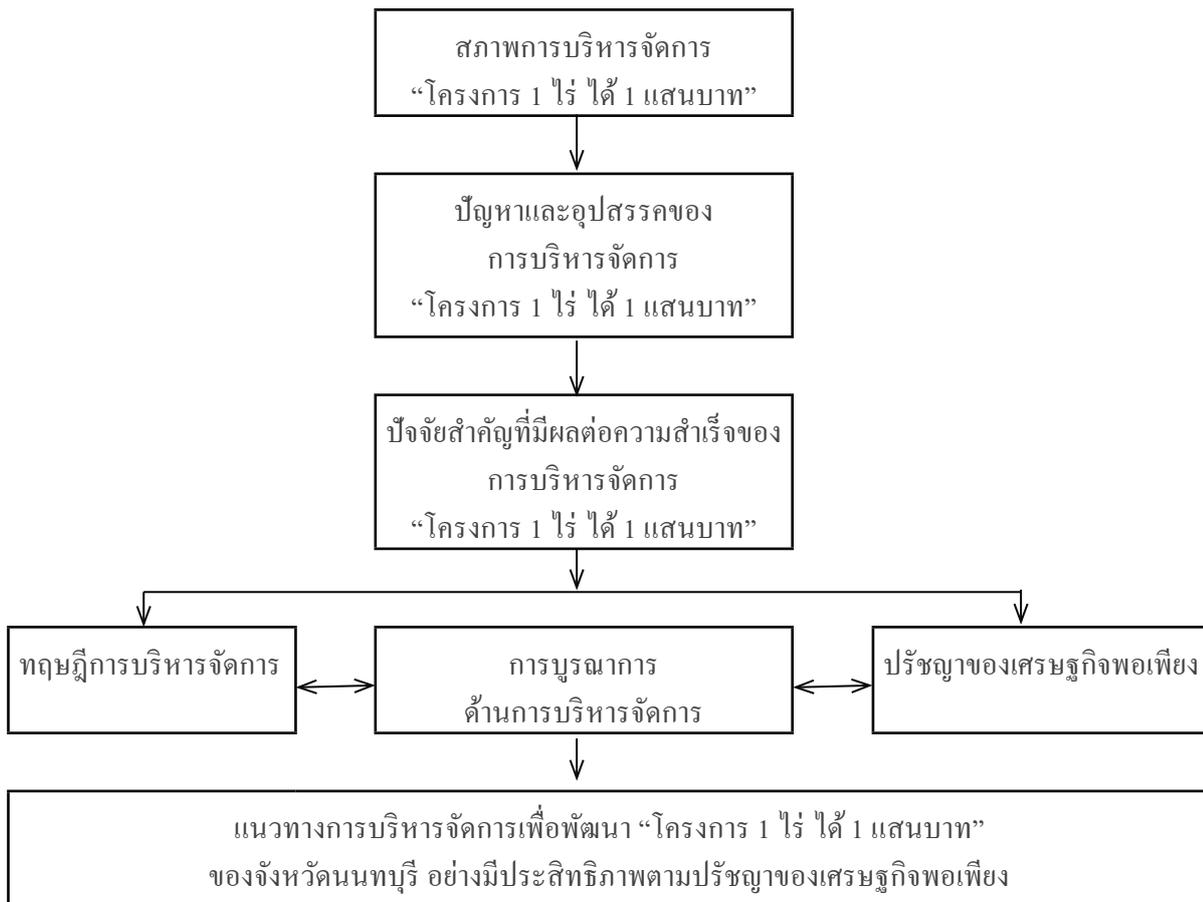
พลังง้วนดินประกอบด้วยจุลินทรีย์เช่น สรรพสิ่ง ผง สรรพสิ่งก่อนอาหารของจุลินทรีย์ เช่น สรรพสิ่งน้ำ มูลสัตว์ เศษวัชพืช ซากสัตว์ รำข้าว นมเปรี้ยว น้ำอ้อยสด หรือน้ำตาลทรายแดง หรือกากน้ำตาล แบ่งสัดส่วนพื้นที่ทำนาจากพื้นที่ทั้งหมด 1 ไร่ โดยแบ่งสัดส่วนในการดำเนินโครงการเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย

1. ส่วนรายได้จากข้าวและผลพลอยได้จากการสีข้าว โดยใช้ปุ๋ยจากเทคโนโลยีสรรพสิ่งอะตอมมิคินาโน
2. ผลพลอยได้จากการปลูกข้าว เช่น ฟางและใบข้าว
3. ส่วนรายได้จากคันนา คือ การปลูกพืชเสริม เช่น ตะไคร้ พริก แดง ถั่วฝักยาว เป็นต้น
4. พืชน้ำคือผลพลอยได้จากการใช้เทคโนโลยีสรรพสิ่งอะตอมมิคินาโน ทำให้เกิดสรรพสิ่งในแปลงนาข้าว
5. สัตว์น้ำเกิดจากการชุดร่องบริเวณรอบ ๆ แปลงนาข้าว เพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ
6. สัตว์เสริมบริเวณแปลงนา เช่น เป็ดไข่

ผลจากการดำเนินโครงการ ฯ พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 8 ราย ที่ทำเต็มรูปแบบของโครงการฯ และจากจำนวน 8 ราย มีถึงจำนวน 6 ราย ที่มีรายรับรวมของผลผลิตโดยประมาณเกินกว่า 100,000 บาท โดยเกษตรกร 6 ราย เหล่านี้ มีรายได้เสริมนอกจากการทำนา คือ การขายสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ถึงร้อยละ 76 ของรายได้รวมรายได้เสริมจากพืช ร้อยละ 10 และส่วนที่เหลือเป็นรายได้จากข้าว ร้อยละ 14

ส่วนเกษตรกรอีก 11 ราย ที่ทำตามโครงการฯ แบบเต็มรูปแบบ แต่ไม่สามารถทำรายได้โดยประมาณได้ถึง 100,000 บาท รายที่หนึ่งมีสาเหตุมาจากไม่มีเวลาในการดูแลผลผลิตและแปลงนา ส่วนอีก 1 รายนั้น เกิดจากการที่แปลงนาอยู่ห่างไกลยากแก่การนำรถขนาดใหญ่เข้าไปถึงที่นาได้ ทำให้ไม่สามารถปรับที่นาให้เหมาะสมได้ทันเวลาที่เข้าร่วมโครงการ ฯ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาจากข้อมูลเอกสารและการวิจัยภาคสนามเชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 24 คน ประกอบด้วยผู้บริหารในระดับนโยบายจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ 5 คน นักวิชาการ 5 คน และผู้เชี่ยวชาญและเกษตรกรที่ได้รับการอบรมในโครงการ 9 คน
2. เกษตรกรที่กำลังเข้าอบรมในโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกต ลงพื้นที่เพื่อศึกษาด้วยตนเองและ

สังเกตการณ์จริงในพื้นที่ปฏิบัติการของโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ที่ ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผ่านแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างโดยอาศัยการสนทนา ชักถามและโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์

3. การสนทนากลุ่ม โดยแนวทางการสนทนากลุ่มนั้นจะมีคำถามต่าง ๆ ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์ ของการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งได้ดำเนินการไปก่อนหน้านั้นแล้วและอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์ในการวิจัยเช่นกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ มี 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการ

ศึกษาจากเอกสาร (documentary) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดทำข้อมูลหรือจัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจัดให้เป็นระเบียบในกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ประเด็น
2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกว่ามีเพียงพอ ครบถ้วนหรือไม่และสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ตรงประเด็น
3. วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลการศึกษาครั้งนี้จากเอกสาร โดยพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วยเพื่อแสวงหาให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการนำเสนอแนวคิดกรมทางความคิดที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาทของจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการโครงการทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท มีการบูรณาการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นพื้นฐานด้านองค์ความรู้ในการดำเนินการของโครงการฯ การบริหารจัดการเป็นรูปแบบโครงสร้างองค์กรอย่างไม่เป็นทางการ ยึดหยุ่นตามความเหมาะสม มีแผนการดำเนินงาน โครงการสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านทุนหรืองบประมาณด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ จำนวนเกษตรกรที่เข้าอบรมในโครงการฯ การดำเนินงานมีลักษณะของการบริหารจัดการในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่นำเอาความรู้ที่ได้จากการวิจัยทดลองการทำเกษตรสรรพสิ่ง ที่เกิดการตกผลึกทางความคิด และเป็นนวัตกรรมใหม่ในเชิงประจักษ์ มาถ่ายทอดให้ผู้เข้ารับการอบรม ส่วนสำคัญของการดำเนินโครงการฯ นั้นเน้นให้ความสำคัญต่อกระบวนการด้านการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ดำเนินการภายใต้แนวทาง

“เกษตรทฤษฎีใหม่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแปลงนาที่อยู่ในโครงการฯ ได้รับการออกแบบใหม่ ให้เป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในเรื่องการจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน 30:30:30:10 ซึ่งก็คือ พื้นที่น้ำ:นา:สวน:บ้าน การปรับสัดส่วนใหม่เช่นนี้ ทำให้ได้ค้นพบข้อมูลผลการทดลองแบบใหม่ ๆ อีกมากมาย เช่น มีผลผลิตที่เยอะขึ้นสามารถขายได้เงินถึงหรือมากกว่า 1 แสนบาทต่อไร่ ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่การบริหารจัดการความรู้และพื้นที่ให้สมดุลกัน ดังนั้นสภาพการบริหารจัดการจึงให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ การปฏิบัติทดลอง เพื่อให้เกิดปัญญาความรู้ที่แท้จริงในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้เรื่องเกษตรแนวผสมผสานที่แท้จริง พัฒนาสังคมให้รู้เท่าทันสภาวการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถพึ่งตนเองให้ได้อย่างมั่นคงสมบูรณ์แบบเป็นการดีดอาวุธให้เกษตรกร

สภาพการดำเนินโครงการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เน้นให้ความสำคัญถึงการสอนให้เกษตรกรรู้จักพอเพียง พึ่งตนเองให้ได้ เหมือนสุภาษิต “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยสอนให้เกษตรกรรู้จักพึ่งตนเองมากกว่าการอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชน ในการบริหารโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ให้ความสำคัญอย่างมากกับการบูรณาการองค์ความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผนวกกับภูมิปัญญาชาวบ้านสอดคล้องกับอาจารย์อดิศร พวงชมพู ประธานโครงการฯ กล่าวไว้ว่า “โครงการนี้เกิดขึ้นภายใต้ความสำเร็จของเงื่อนใจเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ซึ่งถือเป็นการสร้างไม่เฉพาะคนต้นแบบและสมรรถนะเท่านั้น แต่ยังเป็นการนำความรู้ไปแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญได้” โดยสภาพการบริหารจัดการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับโครงการฯ ได้เข้ามาสนับสนุนในหลายด้าน ทำให้การบริหารจัดการโครงการฯ เกิดความคล่องตัว จึงทำให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน คือ

2.1 ผู้นำโครงการ หรือวิทยากรในโครงการฯ มีปัญหาด้านสุขภาพ จึงทำให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานของโครงการขาดประสิทธิภาพไม่ต่อเนื่อง

2.2 งบประมาณที่ดำเนินงานโครงการฯ ไม่เพียงพอกับแผนการปฏิบัติงานจึงทำให้มีการปรับรูปแบบและลักษณะการดำเนินงานเป็นแบบเฉพาะกิจ ไม่มีระบบที่แน่นอน

2.3 บุคลากร เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานในโครงการฯ มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอเพราะโครงการฯ ไม่มีงบประมาณในการจ้างเป็นเงินเดือนประจำ

2.4 การประชาสัมพันธ์สื่อสารโครงการฯ มีน้อยอยู่ในวงจำกัด และการประชาสัมพันธ์รูปแบบการดำเนินงานโครงการฯ ที่ประสบความสำเร็จไม่ต่อเนื่อง ทำให้ความร่วมมือและการปฏิบัติงานของโครงการฯ ยังไม่สมบูรณ์

2.5 การให้ความร่วมมือและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เกิดการบูรณาการให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2.6 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีจำนวนน้อยลง แม้จะคัดเลือกมาจากความหลากหลายอาชีพ ซึ่งบางรายยังขาดพื้นที่ในการทำนาของตนเองแต่เป็นผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้

2.7 หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือกันขาดการบูรณาการ หน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนทำให้การดำเนินโครงการขาดประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

2.8 ขาดการติดตามประเมินผลว่าเกษตรกรที่ผ่านอบรมจากโครงการฯ ที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง และมีการถ่ายทอดประสบการณ์ เผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้มีมากน้อยเพียงใด

โครงการ ฯ นี้เกิดขึ้นภายใต้ความสำเร็จของเงื่อนไขเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการทำเกษตรกรรมสรรพสิ่งที่นวัตกรรมของโครงการที่ค้นพบ ซึ่งถือเป็นการสร้างไม่เฉพาะคนต้นแบบและสมรรถนะเท่านั้น แต่ยังเป็นการ

นำความรู้ไปแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญได้ในปัจจุบัน โครงการนี้ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในวงกว้างระดับหนึ่ง แต่เกษตรกรบางกลุ่มยังมีความเชื่อที่ไม่สามารถทำแล้วประสบความสำเร็จได้จริง เนื่องจากเกษตรกรบางรายที่เข้ารับการอบรมในโครงการฯ ทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จหลายราย อันเนื่องมาจากศักยภาพและระบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน เกษตรกรยังคงเข้าใจว่าทำนา 1 ไร่ ต้องได้เงินสด 1 แสนบาท ซึ่งแท้จริงแล้วเป้าหมายของโครงการฯ มิได้เป็นเช่นนั้น เกษตรกรต้องเข้าใจเสียใหม่ว่าจะต้องทำเพื่อบริโภคก่อนแล้วจึงขายเป็นรายได้ มิใช่ผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียว ด้วยเป้าหมายของโครงการฯ นั้นมุ่งหวังให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. การสร้างเกษตรกรต้นแบบเพื่อการพัฒนาการเกษตรแนวใหม่ที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาคูณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชน โดยผ่านการสร้างระบบการจัดการไร่นาหรือทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวทางการพัฒนารูปแบบนี้จึงเป็นมากกว่าการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต แต่จะเกี่ยวข้องไปถึงกระบวนการสร้างเสริมและพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ทันสมัย กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาเช่นนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตลอดจนสภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ เพราะเป้าหมายโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาทนั้นคือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกษตรกรให้ทำนาในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เพื่อให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้นำไปปฏิบัติได้จริงเป็นเกษตรกรต้นแบบของชุมชน และพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์แบบในที่สุด

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท อย่างมีประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลสนทนากลุ่มและที่ได้จากการศึกษาเอกสารการดำเนินงานของโครงการฯ สามารถสรุปกระบวนการบริหารจัดการโครงการฯ ตามทฤษฎีบริหารจัดการ पोस्टค้อร์บ (POSDCoRB) ได้ดังนี้

3.1 การวางแผน (planning) การวางแผนการจัดการด้านการเกษตรนั้นต้องมีการจัดทำแผนการ

ดำเนินงานหลายมิติ ประกอบด้วยหลักสูตรที่เหมาะสม องค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การเปลี่ยนแปลง ลักษณะการทำงานเน้นการสร้างคุณภาพความยั่งยืน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างเครือข่าย เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชน ที่สำคัญคือการวางแผนโครงการฯ ในแนวทาง ให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในภาคปฏิบัติ

3.2 การจัด โครงสร้างองค์กร (organizing) การดำเนินงานของโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท มีรูปแบบโครงสร้างองค์กรกึ่งทางการ สอดคล้องกับ นางสาวอรพิน เขาวรัตน์ หัวหน้าผู้ประสานงาน โครงการ ได้กล่าวว่ารูปแบบโครงสร้างของโครงการฯ เป็นไปในรูปแบบยืดหยุ่นได้ ไม่กำหนดโครงสร้างและขอบข่ายงาน ของบุคคลให้ตายตัว การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ด้วยปัจจัยหลายด้านและมีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจหน้าที่ซึ่งขาดความชัดเจนใช้ระบบ ช่วยเหลือกันแบบพี่น้อง เน้นความยืดหยุ่นของโครงสร้าง องค์กรที่ให้แนวร่วมเครือข่าย หน่วยงานความร่วมมือต่างๆ มีส่วนร่วมและมีการบูรณาแนวความคิดร่วมกัน

3.3 ด้านการจัดบุคลากร (staffing) บุคลากรในโครงการถือว่ามีจำนวนน้อยมาก หากเทียบกับขนาดกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ คือ เกษตรกรทั่วประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการจัดการทรัพยากรบุคคลใน โครงการฯ มุ่งเน้นเฟ้นหาบุคลากรที่มีอุดมการณ์ร่วมและความเชื่อมั่นใน โครงการ จึงทำให้เกิดผลดีที่โครงการฯ มี บุคลากรที่มีความสามารถในการทำงานและขับเคลื่อนไป ในทิศทางเดียวกัน โครงการฯ ประสบผลสำเร็จ เพราะ บุคลากรปฏิบัติตามแนวทางของผู้นำ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จาก นายคุณุชา สินชวานนท์ (รองเลขาธิการ สำนักงาน กปร.) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับโครงการฯ ว่าการมีผู้นำที่มีบทบาท ความรู้ ความสามารถ ความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงทางสังคม ย่อมทำให้การขับเคลื่อนโครงการฯ ให้มี ประสิทธิภาพและพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าว ได้ว่าความสำเร็จของโครงการฯ ขึ้นอยู่กับ “คุณภาพของ บุคลากร” โดยตรง โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในด้านความรู้ ประสบการณ์ ทักษะคติในการทำงานอย่างมาก

3.4 ด้านการอำนวยความสะดวก (directing) เป็น บทบาทที่สำคัญของผู้นำ เพราะการอำนวยความสะดวก การนั้น จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม ใน โครงการฯ บางครั้งการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติให้แก่ ผู้เข้ารับการอบรมใน โครงการดำเนินไปได้ไม่ครบถ้วน มี ปัญหาด้านการสื่อสารหรือรูปแบบการถ่ายทอดสื่อสาร ใน รูปของเอกสาร จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและกระบวนการ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานข้อมูลถ่ายทอด ด้านทฤษฎีความรู้ให้ผู้เข้าอบรมทำการค้นคว้าเพิ่มเติม สม่าเสมอเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ชัดเจนในหลักการ นโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรายละเอียดให้ครบ ถ้วนถูกต้อง

3.5 ด้านการประสานงาน (coordinating) การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือ เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ โครงการฯ มีการประสานความร่วมมือในทุกระดับกับหน่วย งานภายนอกและภายในโครงการฯ เอง ทำให้การพัฒนา โครงการฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถบริหารจัดการ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์

3.6 ด้านการรายงาน (reporting) การ รายงานในสายงานบังคับบัญชา เป็นแบบการสื่อสารสอง ทาง (2-way communication) เน้นการสื่อสารแบบไม่เป็น ทางการแต่ต้องมีการพัฒนาฐานข้อมูลและเอกสารทางสถิติ ให้มากขึ้นเพื่อช่วยให้โครงการฯ มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการฯ และเครือข่าย เกษตรกรในระยะยาว

3.7 ด้านการงบประมาณ (budgeting) ควรมีการจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้หมุนเวียน สร้างเกษตรกรต้นแบบ การใช้งบประมาณต้องมีเหมาะสม กับการดำเนินงาน เพื่อสร้างความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดสภาพ คล่องในการบริหารจัดการ และอีกแนวทางคือการสร้าง เครือข่ายพันธมิตรกับบุคลากรหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ พร้อมสนับสนุนด้านงบประมาณและสนับสนุนโครงการ ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ ดำเนินงาน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จาก

นายสมกรณ์ ปรัชญาวัฒน์ ที่ได้ให้ข้อมูลว่าผลการ

ผลักดันในเบื้องต้น โครงการฯ จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากสำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี โดยได้รับการคัดเลือกให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องในอนาคตอันใกล้

4. โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท มีแนวนโยบายหลักที่เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินโครงการฯ คือ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่มุ่งให้คนไทยมีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เกษตรกรก็จะไม่ต้องแบมือรับความช่วยเหลือจากโครงการประชานิยมที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดแนวพระราชดำริเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ คือทฤษฎีแห่งการใช้น้ำและการบริหารงานพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชดำริขึ้นและพระราชทานไว้แก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรรมในเขตแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักจะมีความเสี่ยงสูงมากในการขาดแคลนน้ำ กรณีฝนทิ้งช่วงและปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอในฤดูปลูก เกษตรทฤษฎีใหม่คือแนวทางที่จะทำให้เกษตรกรรายย่อยที่มีที่ดินจำนวนน้อยสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เน้นการผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี โดยให้มีพืชผักและอาหารจากการเลี้ยงปลา เบ็ด โกว ไร่ ไร่บริโภคได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับความรู้ทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการทำเกษตรแบบผสมผสาน ทำนา ปลูกพืชเสริม และเลี้ยงสัตว์เพื่อเอาไว้บริโภคและขายเป็นรายได้แต่อย่างไรงี้ตามทุกคน ต้องขยันขึ้น เหนียวขึ้น แต่หากทำได้ตามแนวทางที่แนะนำ ในระยะยาวก็จะมีสุขขึ้น ถือเป็นโครงการฯ เริ่มต้นที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำบนความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท นั้นคือการส่งเสริมให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพผลิต “เกษตรกรต้นแบบ” ที่เป็นทั้ง นักวิจัย นักทดลอง นักธุรกิจเกษตรกร เป็นปราชญ์ชาวบ้านาขยายองค์ความรู้สู่พื้นที่ของตน เป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ตามโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท เผยแพร่ถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่งแนวทางที่จะสร้างให้เป็น

“เกษตรกรต้นแบบ” ในชุมชนได้ ต้องเริ่มจาก (1) จัดทำศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ของตนเอง โดยมีแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน (2) มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ หลักคตินิยมปัญหาท้องถิ่นและภาคปฏิบัติของเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเรียนรู้ภายในชุมชนของตนเอง (3) ปฏิบัติจริงให้เกิดประจักษ์ในชุมชนแล้วจะทำให้เกิดการเลียนแบบเพื่อต่อยอดเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (4) พัฒนาความรู้ประสบการณ์ การทดลอง ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่และสร้างระบบการจัดการที่เหมาะสม (5) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายและร่วมมือแบบภาคีการพัฒนาที่หลากหลายมากขึ้นทั้งในระดับชุมชน และประเทศ

การอภิปรายผล

1. การบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท มีระบบการบริหารจัดการโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีที่ยั่งยืนให้กับเกษตรกร รวมทั้งต้องการสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตรกรรม โดยเน้นการพึ่งตนเองและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างคุ้มค่า ร่วมกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่เดิม โครงการฯ นี้ เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมในชุดวิชาความรู้ต่างๆ มากมาย และหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมแปลงนา การดูแลต้นกล้า การจัดการน้ำในพื้นที่นา รวมถึงการจัดการโรคและแมลง ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้เมื่อเกษตรกรนำไปใช้ในพื้นดินของตนเอง การปลูกข้าวจะได้ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำ และเกิดกำไรนั้น ไม่ไกลเกินเอื้อม การดำเนินงานของโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาทนี้ ไม่ได้มุ่งเน้นในด้านผลกำไร แต่ให้ความสำคัญในการสร้างเกษตรกรต้นแบบเพื่อให้ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทุกคนให้มีความมั่นคงยั่งยืน สำหรับหลักสูตรของโครงการฯ นั้นใช้กลยุทธ์การตลาดเป็นตัวนำในเรื่องของรายได้ เพื่อสร้างความสนใจให้กับเกษตรกรประยุกต์กับหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด เนื่องจากไม่ใช้สารเคมี ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะมีนาอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบด้วยคูน้ำ ตามคันนาปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์ด้วย ก่อเกิดทฤษฎีแปลงนาที่สามารถป้องกันลม ผสมเกสร และเกื้อกูลกันระหว่างสัตว์บกและสัตว์น้ำ ที่สำคัญเกษตรกรจะสามารถบริหารจัดการน้ำใน

แปลงนาจากคูน้ำโดยรอบได้มากขึ้น เกษตรกรแต่ละรุ่นที่เข้ารับการอบรมมีความหลากหลายทั้งเพศอายุ การศึกษา อาชีพ ข้อมูล จากการศึกษาพบว่าบุคคลทั่วไปที่มีความรู้ การศึกษาที่ไม่ใช่เกษตรกรเริ่มหันมาสนใจอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้นหลายคนถึงกับทิ้งงาน เงินเดือนลูกจ้างประจำมา อบรมเนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง ไม่ต้อง เสี่ยงชีวิตจากการกินอาหารที่ปลูกด้วยเคมี ได้ใช้ชีวิตทาง สายกลาง ไม่มีวันเกษียณอายุ

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมและจำเป็นในการนำมาใช้บริหารจัดการใน โครงการฯ โดยองค์ความรู้ที่นำมาเผยแพร่ใน โครงการฯ ล้วนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา เป็นหลักในการเรียนการสอนอันประกอบด้วย ความพอ ประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขความ รู้คู่คุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจ ที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้อง สร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดี เสียก่อนคือตั้ง ตัวให้มีความพอกิน พอใช้ไม่มุงหวังแต่จะทุบเทศสร้างความ เจริญ ยกเศรษฐกิจได้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถ สร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ไปตามลำดับ ส่วนประเวศ วสี (2541) กล่าวว่า เศรษฐกิจ พอเพียง เป็นเศรษฐกิจพื้นฐานชุมชนว่า ถ้าสังคมไทย ทำความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เรา สามารถจัดการความยากจนของคนทั่วประเทศพร้อมกับ สร้างรากฐานของสังคมและธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟู บูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความขัดแย้งที่เป็นพื้นฐาน ทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การ พัฒนาเศรษฐกิจในระดับมั่นคงและยั่งยืน ส่วนจิรายู อิศรางกูร ณ อยุธยา (2550) กล่าวว่า iva คนส่วนใหญ่มีความ เข้าใจคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ในระดับหนึ่ง ทว่ายังคง มองว่า เป็นเรื่องของความประหยัดมัธยัสถ์ในการใช้ชีวิต ประจำวัน หรือมองว่าเป็นการนำมาประยุกต์ใช้ในภาค เกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งอันที่จริงแล้วปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนและนำ มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ ในขณะที่ต่างชาติดังกล่าวก็เข้าใจผิดคิดว่า พอเพียง แปล

ว่า ไม่ก้าวหน้า ซึ่งไม่เป็นความจริงที่สุด โลกาภิวัตน์มีทั้ง ด้านดีและด้านลบ สิ่งที่ดีก็นำมาประยุกต์ใช้ให้ประเทศ ก้าวหน้า แต่ความก้าวหน้าต้องสมดุลกับประเทศด้วย ที่ สำคัญการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ให้ได้ผลต้องพยายามลดค่านิยมด้านวัตถุนิยม ที่เน้นความ พึ่งเพื่อ พุ่มเฟิยพร้อมปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในเรื่อง ของการเอื้อเพื่อแบ่งปันเสริมเข้าไปด้วย มุ่งหวังให้สังคม รู้จักคำว่าพอเพียงมากขึ้น ไม่หลงตามกระแสบริโภคนิยม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเข็มทิศเพื่อนำ ไปสู่หนทางการตัดสินใจที่ถูกต้องและยั่งยืน

2. ปัญหาและอุปสรรคของการบริการจัดการ โครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาทของจังหวัดนนทบุรี ตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

1) ความพอประมาณ การทำความเข้าใจกับ เกษตรกรว่าไม่จำเป็นต้องมีที่ดินมากมาย

2) ทำการเกษตรแบบเกินตัว แต่มุ่งเน้นแก้ปัญหา ต้นทุนการผลิตที่สูง ผลตอบแทนต่ำ ปัญหาสุขภาพอันเกิด จากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ปัญหาด้าน ตลาด การทำนาเพียง 1 ไร่ ช่วยให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาวได้ไม่ยาก

3) ความมีเหตุผล การทำความเข้าใจกับเกษตรกร ให้หาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขปัญหามาให้ตรงประเด็น ไม่ใช่เชื่อในสิ่งที่บอกต่อ ๆ กันมา แต่ลงมือปฏิบัติใน พื้นที่ 1 ไร่ของตนเองให้ประจักษ์ วางแผนอย่างรอบคอบ ปฏิบัติและทดสอบจริงในแปลงนาของตนเองแล้วค่อย เชื่อ เมื่อเห็นผลแล้วค่อยนำไปถ่ายทอดความรู้ต่อยอดให้ เกษตรกรคนอื่น ๆ

4) การมีภูมิคุ้มกัน การสอนให้เกษตรกรรู้จักการ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านการเปิดกว้างรับรู้ ทางเทคโนโลยีการเกษตรแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน โดย เริ่มต้นที่ตัวเกษตรกรเองก่อน เพื่อแปลงทฤษฎีที่เรียนรู มาเป็นภูมิคุ้มกันตอนปฏิบัติจริงและต่อยอดได้ในกลุ่ม เกษตรกรย่อยและกลุ่มใหญ่เพื่อป้องกันผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

5) เงื่อนไขความรู้ การปรับทัศนคติของเกษตรกร โดยการไม่ปิดกั้นความรู้ใหม่ๆ ไม่ยึดติดกับการทำนาแบบ เดิมๆ ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแม่แบบผนวกกับภูมิปัญญา

ชาวบ้านในการแก้ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการโครงการฯ และศูนย์เรียนรู้ย่อยอื่น ๆ

6) เจือนไขคุณธรรม การทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่ผู้ร่วมอบรม เช่น ระบบลงแขก ฯลฯ เกื้อกูลสังคมกลุ่มเล็กแบบพี่ๆน้องๆ ถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยใช้หลักจริยธรรมในการบริหารโครงการฯ เพื่อลดปัญหาการบริหารจัดการแบบธุรกิจ ซึ่งจะทำให้ความสำคัญหลักในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ดังนี้

เป้าหมายหลักของโครงการฯ คือ การสร้างเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จแล้วเกิดการเผยแพร่ ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้นั้นให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชนที่สนใจ ซึ่งถือว่ามีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในเรื่องของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ให้ได้ผล โดยการบริหารจัดการในโครงการฯ ก็ยึดหลักความเท่าเทียม ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม การเคารพซึ่งกันและกัน สอดคล้องกันกับ Boissevain and Mitchell (1973) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาองค์กรที่ดีให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ด้วยดี และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้อุบลนครในองค์กรหรือโครงการฯ มีการเชื่อมโยงประสานงานกันที่ดี การสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการสร้างเครือข่าย ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดของการเผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเชิงรุกเพื่อให้เข้าถึงกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นเสมือนการบริหารจัดการรูปแบบแชร์ลูกโซ่ โดย Wasserman, Stanley and Katherine Faust (1994) เชื่อว่าในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานหรือองค์กรจำนวนมากได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายที่เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการแบ่งปัน เผยแพร่ ขยายองค์ความรู้ข่าวสารระหว่างกันขององค์กรหรือโครงการฯ ที่มีเป้าหมายเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันให้ได้ประโยชน์สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ดังนั้น โครงการ 1 ไร่ ได้

1 แสนบาท ของจังหวัดนนทบุรี ได้ให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเป็นรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ การทำเกษตรที่ถูกต้องตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ของการทำเกษตรกรรมที่ถูกต้องอย่างยั่งยืนสู่เกษตรกรทั่วประเทศโดยปัจจัยที่สำคัญของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลสนทนากลุ่ม สามารถสรุปการบริหารจัดการโครงการฯ ได้ตามทฤษฎีและแนวคิดของการบริหารจัดการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยในการนี้จะได้นำเอาทฤษฎีการบริหารของ Gulick & Urwick, (1973) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการที่สำคัญไว้ 7 ประการ ดังนี้

3.1 การวางแผน (planning) โครงการฯ มีการวางแผนด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ไปปฏิบัติจริงได้ในพื้นที่ของตนเอง จนสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชนใกล้เคียงที่สนใจได้ประกอบด้วยหลักสูตรเกษตรทฤษฎีใหม่ องค์ความรู้ที่ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำการเกษตรที่เน้นการสร้างคุณภาพความยั่งยืน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การดำเนินโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเต็มรูปแบบการจัดทำแผนงานของโครงการฯ นี้มีการสอดแทรกการสอนด้านจริยธรรมและคุณธรรมด้วย มีการนำเอาหลักธรรมทางศาสนามาสอนทั้งด้านการปฏิบัติงาน การดำเนินชีวิตที่ต้องอยู่บนทางสายกลาง ไม่ประมาทในการใช้ของพอเพียง พึ่งตนเองให้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

3.2 การจัดองค์กร (organizing) การดำเนินการของโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท มีโครงสร้างองค์กรกึ่งทางการเป็นโครงสร้างที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับรูปแบบการดำเนินโครงการฯ ในแต่ละรุ่น เพราะต้องการความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานสูง โครงสร้างองค์กรเป็นแบบครอบครัวแบบพี่น้อง การดำเนินงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การให้อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบแบบยืดหยุ่นตามเนื้องาน มีการจัดระบบการดำเนินงานของโครงสร้างที่มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อให้แนวร่วมเครือข่าย

หน่วยงาน องค์กร ต่าง ๆ มีการบูรณาการร่วมกัน

3.3 ด้านการจัดบุคลากร (staffing) โครงการฯ มีบุคลากร เจ้าหน้าที่ประจำน้อยเกินไป หากเทียบกับขนาดเป้าหมายของโครงการฯ คือ กลุ่มเกษตรกรเป้าหมายทั่วประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการจัดการด้านทรัพยากรบุคคลในโครงการฯ เน้นการเฟ้นหาบุคลากรที่มีอุดมการณ์และความเชื่อมั่น มีเป้าหมายร่วมกันกับโครงการฯ จึงทำให้เกิดผลดีที่โครงการฯ มีบุคลากรที่มีความสามารถในการทำงานและขับเคลื่อนการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโครงการฯ คือ ผู้นำหรือผู้บริหารโครงการฯ ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลตามที่งานวิจัยของ พันธุ์บุญ ทองสังข์ (2549) พบว่า ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กร คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ โดยผู้บริหารโครงการฯ ต้องศึกษาและเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ถ่ายทอดให้บุคลากรในองค์กรจับต้องได้ การบริหารจัดการด้านบุคลากรของโครงการฯ ให้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาองค์กร โดยการมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะคิดเชิงบวกใหม่ๆ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการฯ มีแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในโครงการฯ ด้วยการสร้างบุคลากรจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้เป็นเครือข่ายและจิตอาสาในการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่และภูมิปัญญาชาวบ้านในการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จ

3.4 ด้านการอำนวยความสะดวก (directing) อาจารย์และวิทยากรของโครงการฯ มีภาวะผู้นำสูงและประสบผลสำเร็จในการโน้มน้าวผู้เข้ารับการอบรมให้เข้าใจในองค์ความรู้ด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เป็นผู้นำที่รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย ทำให้การบริหารจัดการโครงการฯ เป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่มีความขัดแย้ง ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือร่วมใจ

3.5 การประสานงาน (coordinating) การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ นับเป็นปัจจัย

แห่งความสำเร็จที่โดดเด่นของโครงการฯ ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนอื่น ๆ การประสานงานระหว่างศูนย์การเรียนรู้ด้วยกัน ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความราบรื่นและต่อเนื่อง

3.6 การรายงาน (reporting) สื่อสารระหว่างเกษตรกรกับอาจารย์หรือผู้บริหารในระดับนโยบาย เป็นแบบสื่อสารสองทาง (2-way communication) เป็นรูปแบบที่ใช้แทนการรายงานเอกสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการภายในโครงการฯ หรือศูนย์เรียนรู้เฉพาะแห่งเท่านั้นแต่การขาดการเก็บข้อมูลหรือเอกสารทางสถิติอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดมาตรฐานของเนื้อหาหลักในการสื่อสารระหว่างศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ข้อมูลหลักที่เป็นประโยชน์กับโครงการฯ จะถูกถ่ายทอดโดยขึ้นอยู่กับความสามารถของอาจารย์หรือวิทยากรแต่ละคน ทำให้มาตรฐานของข้อมูลที่ถ่ายทอดในแต่ละครั้งหรือแต่ละศูนย์เรียนรู้มีความแตกต่างกันไปบ้าง

3.7 การงบประมาณ (budgeting) โครงการฯ ในช่วงเริ่มแรกใช้งบประมาณหลักจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ แต่ในช่วงหลังใช้เงินสนับสนุนโครงการฯ จากงบประมาณของประชาชนโครงการฯ เป็นหลักขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทำให้การบริหารโครงการฯ และต่อยอดขยายศูนย์เรียนรู้เป็นไปได้ช้า และไม่เต็มประสิทธิภาพ โครงการฯ

4. แนวทางการบริการจัดการเพื่อพัฒนาโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ของ จังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) ความพอประมาณ ด้านการดำเนินการเน้นการสร้างความสะดวก การมีส่วนร่วม ในหลักการที่ว่ามีความเป็นอยู่อย่างพออยู่ พอกิน พอใช้ประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อในการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น มีการเก็บออมเพื่อเป็นทุนสำรอง เน้นการผลิตและบริโภคในระดับพอประมาณ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่วนด้านการบริหารจัดการโครงการฯ เอง ก็ยึดความพอประมาณ ปรับความเหมาะสมทั้งด้านงบประมาณ พื้นที่ บุคลากร จำนวนเกษตรกรที่เข้าอบรมแต่ละรุ่นให้สอดคล้องเหมาะสม เน้นการสร้างเกษตรกรต้นแบบที่มีคุณภาพในการถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และให้ความ

ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ มีเนื้อหาหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

2) ส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างความพอดีในครอบครัว เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ มีกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดต้นทุนการผลิตในการประกอบอาชีพ สร้างขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ สร้างกระบวนการผลิตที่เน้นเพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายภายในชุมชนเป็นหลัก หากมีส่วนเหลือจึงขายให้ท้องที่อื่น ๆ

3) ความมีเหตุผล การบริหารจัดการโครงการฯ ต้องอยู่บนเหตุผล ความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่สามารถใช้พื้นที่ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นด้วยการทำการเกษตรบนพื้นฐานการไม่ใช้สารเคมีในทุกกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบอาชีพด้วยความรอบคอบ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอสร้างนักปราชญ์ชาวนาเพื่อเป็นทายาทในการต่อยอดความรู้ที่แท้จริงของโครงการฯ ให้เป็นที่ประจักษ์ของสังคม ขยายเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อให้เกษตรกรทั่วประเทศที่สนใจได้รับการถ่ายทอดรวมทั้งแนะนำแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

4) พัฒนาส่งเสริมอาชีพเกษตรกรที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงตามภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่รวบรวมข้อมูลต่างๆอย่างเป็นระบบ วางระบบแนวทางการพัฒนาให้เกษตรกรใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดใช้ประโยชน์คุ้มค่า ส่งเสริมให้ชุมชนมีกฎระเบียบใช้ปฏิบัติร่วมกันรวมทั้งให้มีกิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญา

5) การสร้างภูมิคุ้มกัน การบริหารจัดการโครงการฯ มีการเปิดรับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีอุดมคติหรือแนวความคิดในรูปแบบเดียวกัน คือการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน สร้างเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างเกษตรกรให้มีความขยัน ประหยัด ทำทุกอย่างตามความถนัดด้วยตนเองควบคู่ไปกับการรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากทุกฝ่าย ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายและการพึ่งพาอาศัยกันของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมทั้งการประยุกต์บูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง สร้างกฎระเบียบที่เคร่งครัดในโครงการฯ ที่เสมอภาคกันและกันและถือเป็นกฎเกณฑ์กติกา

ที่ทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติ การบริหารจัดการโครงการฯ อยู่ภายใต้กรอบการบริหารและการกำกับดูแลที่ต่อเนื่องมาโดยตลอด

6) เงื่อนไขด้านความรู้ โครงการฯ ได้พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้ผู้เข้าอบรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการพัฒนานวัตกรรมใหม่ทางการเกษตร แสวงหาความรู้แล้วนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในพื้นที่ของตนเองอย่างได้ผล และถ่ายทอดให้กับเกษตรกรในชุมชนที่สนใจ การเสริมสร้างสติปัญญาที่ถูกต้องให้เกษตรกรนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อยอดเป็น “ชาวนานักวิจัย” สร้างกลไกกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรรุ่นใหม่ตลอดจนให้ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากร เกษตรกรที่สนใจ มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ส่งเสริมเกษตรกรให้มีการสืบทอดและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างสมบูรณ์แบบ และการสร้างเครือข่าย ชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

7) เงื่อนไขด้านคุณธรรม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความรักสามัคคี มีความอดทนขยันหมั่นเพียรไม่ทอดทิ้งกันแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ชุมชน การรับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมด้านความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ปราศจากผลประโยชน์แอบแฝง โครงการฯ ต้องกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรและเครือข่ายเกษตรกรมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติ ป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ส่งเสริมให้ตระหนักในคุณธรรมตามหลักศาสนา มีความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ยึดแนวทางสายกลาง ใช้น้อยพอจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่วิ่งตามวัฒนธรรมตะวันตก ใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผล เรียบง่าย มีความพอดีในการใช้ชีวิต ไม่ทำอะไรเกินตัว

2. โครงการฯ สอนให้ผู้เข้าร่วมอบรมคิดก่อนลงมือทำในแปลงเกษตรของตนเอง มีเหตุและผลประกอบ

การตัดสินใจ โดยดูจากปัจจัยของทรัพยากร เช่น น้ำ ดิน เมล็ดพันธุ์ สภาพอากาศ สอนให้อย่าเชื่อสิ่งที่บอกต่อ แต่ให้พิสูจน์ด้วยตนเอง

3. โครงการฯ ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรม การขยายศูนย์ความรู้และเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบมีจำนวนลดลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท โดยการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อค้นคว้าและสร้างนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาการจัดการโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางความร่วมมือในการบริหารจัดการโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาทกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษาโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่สำเร็จการอบรมจากโครงการฯ ว่าสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้มากหรือน้อยเพียงใด

4. ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบ โครงการลักษณะนี้จากการทำนาไปเป็นการปลูกผลิตผลทางการเกษตรอื่น ๆ โดยมีลักษณะการบริหารจัดการภาพรวมโครงการฯ คล้ายกับโครงการ 1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท เช่น “โครงการ 1 ไร่ 1 ล้านบาท เปลี่ยนอีสานเป็นทองคำ” โดยชมรมเกษตรกรผู้ปลูกอินทผลัมภาคอีสานหรือ “โครงการเกษตรผสมผสาน 5 ไร่ ได้ 1 ล้านบาท” ซึ่งเป็นสวนเกษตรของเกษตรกรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ฯลฯ โดยมีความน่าสนใจที่ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ เนื่องจากเป็นโครงการฯ ที่มุ่งเน้นสร้างรายได้ให้เกษตรกรและให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่นกัน

References

- Aitsalarngkull Na Ayutthaya, J. (2007). Sufficiency economy and human development. *Community Development Journal*, 46(11), 7-15. (in Thai)
- Boissevain, J., & Mitchell, C. (1973). *Network analysis: Studies in human interaction*. New York: The Hague.
- Drucker, P. F. (2005). The age of social transformation. *The Atlantic Monthly*, 274(5), 53-80.
- Gulick, L. (1995). Management is a science. *Academy of Management Journal*, 8(1), 25.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1973). *Paper on the science of administration*. Clifton: Augustus M. Kelley.
- National Science and Technology Development Agency. (2000). *Science and technology to economic self-sufficiency*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Rungkaworasaet, K., et al. (2011). *Rice growers have one silver one hundred thousand baht with what atomic nano*. Bangkok: Simpleway. (in Thai)
- Tantivatchakul, S. (2007). The life style of sufficiency economy works. *Official Journal*, 45(2), 1-6. (in Thai)
- Tongsang, P. (2006). *Philosophy of sufficiency economy in the private sector: A case study of human resource management Cement*. Master of Public Administration Thesis, NIDA. (in Thai)
- Wasri, P. (1998). *Localism and civil society approach transforms social economy*. Bangkok: Mochawban. (in Thai)

Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: Methods and applications*. New York: Cambridge University Press.

